

СТАН ВИКЛАДАННЯ І РІВЕНЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ІЗ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ В ШИШАЦЬКОМУ РАЙОНІ ПОЛТАВЩИНИ У 2011 Р.

Л. А. Шкоденко

Проаналізовано роботу районного методичного кабінету, учителів географії й економіки ЗНЗ Шишацького району Полтавської області у 2011 р. і зроблено висновок щодо стану викладання та рівня навчальних досягнень учнів із географії й економіки.

Шкоденко Л.А. Состояние преподавания и уровень учебных достижений учащихся по географии и экономике в Шишацком районе Полтавщины в 2011 г.

Проанализирована работа районного методического кабинета, учителей географии и экономики ОУЗ Шишацкого района Полтавской области в 2011 г. и сделан вывод о состоянии преподавания и уровне учебных достижений учащихся по географии и экономики.

Shkodenko L. A. State of teaching and level of pupil's progress in geography and economics in Shyshaky district of Poltava region in 2011.

The operation of the District Curriculum Office, teachers of geography and economy at schools of Shyshatsky district, Poltava region, in 2011 is analyzed and a conclusion on the status of teaching and level of educational achievements in geography and economics is made.

Напрями і завдання дослідження стану викладання й рівня навчальних досягнень учнів із географії та економіки. Відповідно до плану роботи Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського на 2011 р. та з метою підвищення професійної майстерності, мотивації педагогів до саморозвитку і творчості, отримання об'єктивної інформації про рівень навчальних досягнень учнів ЗНЗ та їх відповідність вимогам Державного стандарту базової і повної середньої освіти в Шишацькому районі, протягом лютого–жовтня 2011 р. здійснено вивчення стану викладання й рівня навчальних досягнень учнів із географії та економіки. Згідно з наказом ПОППО від 28.03.2011 р. № 93 "Про вивчення стану викладання та рівня навчальних досягнень учнів із базових дисциплін", проаналізовано роботу районного відділу освіти та методичного кабінету, учителів географії й економіки району за напрямками: навчально-методичне та кадрове забезпечення шкільної географічної і економічної освіти; якісний склад учителів та їх фахова підготовка; рівень знань учнів з означених предметів; наявність підручників із географії та економіки в школах району; методична допомога вчителям географії і економіки.

На початку дослідження поставлено завдання: з'ясувати відповідність знань, умінь і навичок учнів вимогам навчальних програм; отримати об'єктивну інформацію про рівень навчальних досягнень із географії учнів ЗНЗ району; визначити ступінь дотримання критеріїв оцінювання досягнень учнів; відстежити динаміку якості навченості учнів із географії, враховуючи аналіз результатів дослідження та порівняння з оцінкою за I семестр; дослідити чинники (суб'єктивні й об'єктивні), що впливають на якість шкільної географічної та економічної освіти в районі.

Навчальне середовище в Шишацькому районі для вивчення географії. У Шишацькому районі працюють 15 навчальних закладів, із них ЗОШ I–III ст. – 10; ЗОШ I–II ст. – 3; ЗОШ I ст. – 2, загальна кількість учнів становить 1 959 осіб, учителів – 328 особи. На початок 2010 – 2011 н. р. у навчальних закладах Шишацького району наявні 2 кабінети географії (Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського, Яреськівська ЗОШ I–III ст.), матеріально-технічне забезпечення яких орієнтовно становить 30 %. Комбіновані кабінети (історія – географія) мають чотири школи: Великобузівська ЗОШ I–III ст., Ковалівська ЗОШ I–III ст., Великоперевізька

ЗОШ І–ІІ ст., Ковердинобалківська ЗОШ І–ІІ ст. Є школи, де кабінету географії немає, лише географічний куточок. Це Сагайдацька ЗОШ І–ІІІ ст., Жоржівська ЗОШ І–ІІІ ст., Воскобійницька ЗОШ І–ІІІ ст., Баранівська ЗОШ І–ІІ ст. Географічний майданчик є тільки в Сагайдацькій школі. У трьох школах встановлено мультимедійні проектори (Шишацька, Сагайдацька і Яреськівська), крім того, Яреськівську ЗОШ І–ІІІ ст. імені Ф. П. Борідька обладнано інтерактивною дошкою. Усі 10 шкіл І–ІІІ ст. мають комп'ютерні класи.

Учителі географії району використовують у навчально-виховному процесі екологічні стежини Шишацької спеціалізованої школи ім. В. І. Вернадського та Яреськів-

ської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів ім. Ф. П. Борідька, музей В. І. Вернадського, який функціонує в Шишацькій спеціалізованій школі ім. В. І. Вернадського, та території й об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення (пам'ятки природи, заказники, урочища). Таким чином учителі опановують різні форми і методи діяльності, які можна використати при організації роботи з дітьми серед природи.

Кадрове забезпечення шкільної географічної освіти. За станом на 1 січня 2011 р. у ЗНЗ Шишацького району працює 20 учителів географії, із них жінок – 15 осіб, чоловіків – 5. У табл. 1 подано кількісний та якісний склад педагогів названої категорії.

Таблиця 1

Склад педагогічних працівників Шишацького району, котрі викладають географію (2010 – 2011 н. р.) й економіку (2011 – 2012 н. р.)

Назва показника	Географія		Економіка	
	Усього	%	Усього	%
1. Кількість штатних одиниць	20	100	11	100
2. Кількість працівників	20	100	11	100
із них у віці: до 30 років	1	5	0	0
31 – 45 років	10	50	7	64
46 – 55 років	5	25	2	18
56 – 60 років	4	20	1	9
Більше ніж 60 років	0	0	1	9
3. Кількість працівників, які мають вищу освіту	20	100	11	100
4. Кількість працівників, які мають кваліфікаційні категорії, педагогічні звання:				
«учитель-методист»	0	0	1	9
«старший учитель»	0	0	0	0
«спеціаліст вищої категорії»	4	20	2	18
«спеціаліст першої категорії»	11	55	7	64
«спеціаліст другої категорії»	3	15	2	18
«спеціаліст»	2	10	0	0
5. Кількість педагогічних працівників, які мають нагороду:				
«Відмінник освіти»	1	5	0	0
грамоти МОН	1	5	0	0
Інші	3	15	1	9

Таблиця 2

Спеціальності (за дипломом) учителів географії Шишацького району

Спеціальність	Кількість учителів
1. Географія	3
2. Географія і біологія	4
3. Історія і географія	4
4. Географія і трудове навчання	1
5. Історія	1
6. Історія і правознавство	1
7. Історія і суспільствознавство	3
8. Загальнотехнічні дисципліни і фізкультура	1
9. Хімія і біологія	1
10. Українська мова і література, німецька мова	1
Усього	20

Із 20 учителів географії тільки 4 (20 %) мають вищу кваліфікаційну категорію. Більша частина учителів (55 %) має I категорію. У районі жодному вчителю географії не присвоєні педагогічні звання "старший учитель" чи "учитель-методист". Усі вчителі Шишащини, котрі викладають географію, мають вищу освіту за спеціальностями, перелік яких наведено в табл. 2.

Із таблиці 2 видно, що з-поміж 20 учителів району лише 12 (60 %) мають спеціальність "географія". Практично всі вчителі географії (19) мають педагогічний стаж понад 10 років (табл. 3).

Проблема, яка стосується кадрового забезпечення навчального предмета "географія", полягає в тому, що 19 учителів географії району мають навантаження з інших предметів, серед яких – історія, правознавство, людина та суспільство, етика, астрономія, хімія, трудове навчання, економіка, основи здоров'я, образотворче мистецтво, біологія, фізкультура, природознавство, іноземна мова, художня культура. Значна кількість предметів, які викладають учителі (в основному по 3–4 предмета у 14 вчителів району), впливає на якість шкільної географічної освіти.

Кадрове забезпечення шкільної економічної освіти. За станом на 1 вересня 2011 р. в ЗНЗ Шишацького району працюють 11 учителів економіки, із них жінок –

7, чоловіків – 4. У табл. 1 подано кількісний та якісний склад педагогів району, котрі викладають цей предмет.

Із 11 учителів економіки тільки 2 (18 %) мають вищу кваліфікаційну категорію. Більша частина педагогів (64 %) має I категорію. У районі жодному вчителю економіки не присвоєно педагогічне звання "старший учитель". Один учитель, котрий викладає економіку, має звання "учитель-методист". Усі вчителі економіки району мають вищу освіту за спеціальностями, перелік яких наведено в табл. 4. У ЗНЗ Шишацького району економіку викладають в основному ті вчителі, що мають спеціальність "географія".

Усі вчителі, які викладають економіку (11), мають педагогічний стаж понад 10 років (табл. 5).

Економіка як базова дисципліна із 2010–2011 н. р. вивчається в 11 класі усіх профілів (окрім економічного) на рівні стандарту, академічному рівні (1 година на тиждень). Тому спостерігається донавантаження вчителів-предметників годинами економіки, а також плінність кадрів. Тож постає питання про готовність педагогів до викладання цього шкільного предмета (чи наявні в них посвідчення, що засвідчують факт проходження курсів підвищення кваліфікації вчителів економі-

Таблиця 3

Розподіл учителів географії Шишацького району за педагогічним стажем

Педагогічний стаж	Кількість учителів
До 3 років	1
3 – 10 років	0
11 – 25 років	11
Понад 25 років	8
Усього	20

Таблиця 4

Спеціальності (за дипломом) учителів економіки Шишацького району

Спеціальність	Кількість учителів
1. Географія	4
2. Географія, біологія	3
3. Історія	3
4. Фізика, математика	1
Усього	11

Таблиця 5

Розподіл учителів економіки Шишацького району за педагогічним стажем

Педагогічний стаж	Кількість учителів
До 3 років	0
3 – 10 років	0
11 – 25 років	7
Понад 25 років	4
Усього	11

ки?). До речі, ця проблема стосується всіх районів Полтавської області.

Шляхи підвищення кваліфікації учителів географії та економіки Шишацького району. Удосконалення фахової кваліфікації педагогів району здійснюється шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації на базі ПОППО; участі в роботі шкільних і районного методоб'єднань учителів географії та економіки, проведення засідань педагогічної майстерні вчителя географії та економіки Яреськівської ЗОШ І–ІІІ ст. Шишацького району Л. О. Сироти; організації самоосвіти; взаємовідвідування відкритих уроків; участі в районних (обласних) конкурсах, турнірах, ярмарках педагогічних технологій.

Усі вчителі вчасно проходять курси підвищення кваліфікації у ПОППО згідно з планом роботи відділу освіти Шишацької РДА. Кожен учитель географії та економіки має тему для самоосвіти. Результати самоосвіти вчителів географії та економіки району фіксуються у професійних папках педагогів.

Методична робота з кадрами в Шишацькому районі будується на діагностичній основі, диференційовано з урахуванням запитів кожного педагога. Вибір оптимального варіанта методичної роботи передбачає всебічне вивчення особи та напрямку діяльності ЗНЗ. Ця робота проводиться методистом РМК П. В. Глобою.

Стан викладання географії в Шишацькому районі. Відповідно до плану роботи методичного кабінету відділу освіти Шишацької РДА, в лютому 2010 р. фахівцями РМК вивчено стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів із географії в школах району. Узагальнення матеріалів здійснено на підставі відвідування окремих уроків, зрізу знань учнів 9 класів, аналізу документації вчителів і керівників шкіл, діалогу з учнями та вчителями, загального огляду шкіл і кабінетів. Питання розглядалося на раді РМК (протокол № 3 від 31 березня 2010 р.). Висновки й рекомендації зафіксовані в довідці начальнику відділу освіти Шишацької РДА.

Учителям шкіл рекомендовано: спрямувати зусилля на дооформлення кабінетів географії, географічних майданчиків, поживати роботу останніх; більше працювати з картами та статистичними даними, використовувати інноваційні технології; більше уваги приділяти здібним та обдарованим учням, підготовці їх до участі в олімпіадах, конкурсах, МАН.

Адміністраціям шкіл рекомендовано: сприяти матеріально-технічному забезпеченню процесу викладання географії, обладнанню кабінетів і географічних майданчиків, використанню комп'ютерних технологій.

Відповідно до плану роботи методичного кабінету відділу освіти Шишацької РДА, в лютому 2007 р. вивчено стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів з економіки. Висновки й рекоменда-

ції зафіксовані в довідці начальнику відділу освіти Шишацької РДА.

Адміністраціям шкіл рекомендовано: запровадити збільшення кількості годин на вивчення економіки (факультативно, починаючи з 8 класу) за рахунок шкільного компонента; створити кабінети (куточки) економічної освіти в школі, допомогти вчителям у забезпеченні їх методичними і матеріально-технічними засобами навчання; сприяти підготовці учнів до районного і обласного етапів учнівської олімпіади з економіки.

Учителям рекомендовано: накопичувати матеріали для створення кабінетів (куточків) економічної освіти; при вивченні економіки більше уваги звертати на рівень сформованості в учнів умінь і навичок практичного застосування знань, використовувати сучасні статистичні дані; готувати учнів до участі в районному і обласному етапах учнівської олімпіади, активно брати в них участь.

Керівником районного методичного об'єднання вчителів географії є Лідія Олександрівна Сирота, учитель географії Яреськівської ЗОШ І–ІІІ ст. Активно беруть участь у роботі засідань РМО з географії Ю. І. Книш (Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського), В. М. Демочко (Ковалівська ЗОШ І–ІІІ ст.), В. Г. Веклич (Михайликівська ЗОШ І–ІІІ ст.). Методичне об'єднання працює над загальною проблемою вчителів району "Удосконалення фахової компетентності вчителя шляхом упровадження ефективних педагогічних технологій із метою підвищення якості навчально-виховного процесу та розвитку творчої особистості учня в умовах реалізації особистісно зорієнтованого підходу до навчання та виховання школярів", що є логічним продовженням єдиної науково-методичної проблеми ЗНЗ району, що виконувалася впродовж п'яти попередніх років: "Особистісно орієнтований підхід до навчання та виховання школярів –

Візне засідання методоб'єднання вчителів географії Шишацького району на екологічній стежині "Бутова гора". с. Яреськи, 2010 р.

необхідна умова розвитку механізму само-реалізації дитини”.

Робота вчителів над означеною проблемою ведеться на діагностичній основі. Перелік питань для організації роботи над науково-методичною проблемою:

- ♦ володіння суттю понять "педагогічна технологія", "навчальна технологія", "виховна технологія";
- ♦ уміння добирати ефективні педагогічні технології при підготовці уроку; впровадження компетентнісного підходу при організації навчально-виховного процесу на уроках;
- ♦ розвиток творчої особистості учня; володіння технологіями формування загальнонавчальних умінь і навичок;
- ♦ застосування технологій диференційованого навчання; володіння технологією організації самостійної роботи учнів;
- ♦ застосування інтерактивних та ігрових навчальних технологій; вибір типу уроку відповідно до його змісту;
- ♦ активізація розумової діяльності учнів; робота зі здібними й обдарованими учнями, використання дидактичного та демонстраційного матеріалу на уроці;
- ♦ володіння методикою опитування учнів; організація роботи з підручником; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- ♦ володіння критеріями оцінювання знань, умінь і навичок учнів; запобігання перевантаженню учнів на уроках;
- ♦ реалізація виховної мети на уроці; розвиток пізнавальної активності школярів; позакласна робота з фаху;
- ♦ застосування технології організації проектної діяльності;
- ♦ використання краєзнавчого матеріалу;
- ♦ уміння здійснювати самоаналіз уроку.

Кожного року опрацьовується 4 – 5 питань цього переліку. А також розглядаються питання вивчення географії в школах району, проводиться обговорення нормативних документів, методичних рекомендацій МОНМСУ, ПОППО, навчальних програм, підручників. У 2009 – 2010 н. р. на методичному об'єднанні вчителів географії розглянуто питання: "Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії"; "Екологічне виховання на уроках географії"; "Краєзнавчий підхід до викладання географії". Під час виїзного засідання методоб'єднання на базі Ярьєвської ЗОШ І–ІІІ ст. учасники на екологічній стежині відвідали урок-казку "Лісова пригода, або ключі від урочища Кукошеве" (учитель Л. О. Сирота). 19 жовтня 2010 р. в рамках роботи педагогічної майстерні

"Нетрадиційні форми проведення уроків – ефективний засіб інноваційного навчання географії" Л. О. Сирота провела відкритий урок на екологічній стежині "Бутова гора" "Роль В. І. Вернадського у вивченні природи та господарства України" (8 клас); 4 листопада 2011 р. учитель Шишацької спеціалізованої школи імені В. І. Вернадського Ю. І. Книш провела урок-тренінг "Визначення напрямків на місцевості. Орієнтування на місцевості. Поняття про азимут" (6 клас), учитель Ковалівської ЗОШ І–ІІІ ст. В. М. Демочко презентував тему "Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії".

У школах району працюють методичні об'єднання (кафедри) природничих наук. Проаналізовано документацію кафедри природничих наук із 2008 по 2011 рр. Шишацької спеціалізованої школи. Виявлено, що ведеться планування роботи кафедри на навчальний рік, оформлені протоколи засідань. Протягом 2010 – 2011 н. р. проведено три засідання, на яких розглянуто питання "Використання інтерактивних технологій на уроках географії"; "Активізація розумової діяльності учнів на уроках географії"; "Застосування технологій диференційованого навчання", "Екологічне виховання учнів". Учителями географії школи (Ю. І. Книш, О. М. Мурашко) представлені розробки проведених ними інтелектуальної гри "Подорож у дивосвіт", інтегрованого уроку "Найбільший оптиміст століття" (за участю вчителів зарубіжної літератури, іноземної мови та географії), інтелектуально-пізнавальних ігор "Глобус" і "Найрозумніший".

Досвід роботи вчителя географії Ю. І. Книш узагальнено у методичних посібниках: "Тиждень природничих наук" (2010), "Географічні ігри та ігрові моменти на уроках географії" (2011).

Ефективною формою підвищення фахового рівня учителів географії та економіки є їх участь у роботі педагогічної майстерні вчителя Ярьєвської ЗОШ І–ІІІ ст. імені Ф. П. Борідька Л. О. Сироти "Нетрадиційні форми проведення уроків – ефективний засіб інноваційного навчання географії" (майстерня діє з вересня 2010 р.). Досі працювала методична майстерня вчителя Шишацької обласної гімназії-інтернату для обдарованих дітей М. Ф. Чумака "Використання опорних логічних конспектів при викладанні географії".

Вивчення стану викладання географії в ЗНЗ району адміністрації шкіл проводять відповідно до графіка, про що свідчать протоколи педрад¹ та накази². Учителі у сво-

¹ Жоржівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 1 від 15.01.2010 р.; Ковалівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 2 від 30.12.2009 р.; Великобузівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 4 від 26.03.2009 р.; Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського – № 7 від 29.02.2008 р.; Гоголівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 1 від 28.12.2007 р.

² Жоржівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 9 від 25.01.2010 р.; Воскобійницька ЗОШ І – ІІІ ст. – № 26 від 12.03.2008 р.; Гоголівська ЗОШ І – ІІІ ст. – № 8 від 10.01.2008 р.; Великоперевізька ЗОШ І – ІІ ст. – № 81 від 15.12.2006 р.; Баранівська ЗОШ І – ІІ ст. – № 71 від 17.11.2006 р. тощо.

ій роботі використовують елементи методики логічних опорних схем В. Ф. Шаталова: Н. І. Зозуля, В. Г. Нестеренко, Л. О. Сирота (Яреськівська ЗОШ І–ІІІ ст.); В. Г. Веклич (Михайликівська ЗОШ І–ІІІ ст.); В. М. Демочко (Ковалівська ЗОШ І–ІІІ ст.); С. В. Ляшенко (Сагайдацька ЗОШ І–ІІІ ст.); Т. Г. Руденко і М. І. Переяслівська (Баранівська та Великоперевізька ЗОШ І–І ст.); елементи методики диференційованого навчання – К. М. Копиця (Сагайдацька ЗОШ І–ІІІ ст.); елементи проблемного навчання – К. М. Сулим (Воскобійницька ЗОШ І–ІІІ ст.).

Учителі району беруть участь у районних, обласних ярмарках педагогічних технологій "Творчі сходинки освітян Полтавщини" (дослідження "Історико-краєзнавчий нарис "Великий Перевіз. Сторінки історії", 150 с. – учитель географії Великоперевізької ЗОШ І–ІІ ст. М. І. Переяславська; методичні посібники: "Географічні ігри та ігрові моменти на уроках географії" – учитель географії Шишацької спеціалізованої школи імені В. І. Вернадського Ю. І. Книш). На предметних тижнях проводяться виховні заходи, ігри, конкурси географічної тематики: брейн-ринг, КВК, конкурс "Печера скарбів" (Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського).

У 2006 р. вчителі географії брали участь у І (районному) турі Всеукраїнського конкурсу "Учитель року". Л. О. Сирота, вчитель Яреськівської ЗОШ І–ІІІ ст., стала учасником відбіркового етапу ІІ (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу "Учитель року – 2006" у номінації "Географія". Районний конкурс "Учитель року – 2010" у номінації "Географія" не проводився.

Вивчення географії та економіки в навчальних закладах району здійснюється відповідно до Програми для ЗНЗ "Географія. Економіка. 6 – 11 класи" (К. : "Перун", 2005), Програми для ЗНЗ "Економіка, 11 кл. Рівень стандарту, академічний рівень" (Київ, 2010 р.) та за підручниками і навчальними посібниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для використання у 2011 – 2012 н. р. Навчальні заклади району забезпечені підручниками з географії на 100 %, з економіки – на 26 % (причина: зменшення бюджету державного замовлення на підручники). Підручники з економіки розподілені між усіма ЗНЗ І–ІІІ ст. Учителі економіки та учні користуються електронними версіями підручників. Для підготовки до уроків учителі використовують навчально-методичні посібники, а також педагогічний програмний засіб "Інтегрований електронний комплекс "Економіка. 10 (11) клас".

Географія та економіка в старшій школі Шишацького району вивчається на рівні

стандарту та академічному рівні. У навчальних закладах Шишащини в рамках природничо-математичного напрямку географічний та економічний профілі не запроваджено. Але в ході дослідження виявлено, що у двох школах району викладаються курси за вибором із географії: Пришибська ЗОШ І – ІІІ ст.: 8 клас – курс за вибором "Краєзнавство"; 10 клас – предмет за вибором "Політична географія"; Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського: 11-Б – курс за вибором "Географія з основами демографії".

Відвідано та проаналізовано: урок-подорож "Навколо світу" у 6 кл. Яреськівської ЗОШ І – ІІІ ст. імені Ф. П. Борідька, учитель Л. О. Сирота; підсумковий урок "Фізико-географічне районування України" у 8 кл. Шишацької спеціалізованої школи імені В. І. Вернадського, учитель Ю. І. Книш; урок "Територіальне розмаїття природи, економіки і населення – передумова територіального поділу України" у 9 кл. Жоржівської ЗОШ І–ІІІ ст., учитель Т. М. Хоролець; урок "Країни Африки, Австралії та Океанії. Загальний огляд. Характеристика населення" у 10 кл. Пришибської ЗОШ І–ІІІ ст., учитель А. І. Омеляненко. Уроки вирізняються конкретністю мети, продуманістю кожного етапу, чіткістю, організованістю. Методи навчання відповідають віковим особливостям дітей і рівню їх підготовки. Велику увагу вчителі приділяють розвитку практичних умінь і навичок при роботі з географічною картою та контурними картами. Систематично й послідовно педагоги формують в учнів інтерес до географії, стійке позитивне ставлення до навчання, створюють умови для творчого засвоєння знань.

У ході дослідження Полтавським ОППО здійснено перевірку стану документації: паспорта кабінету географії; сторінок класного журналу "Географія", "Основи економіки". Ведення шкільної документації у переважній більшості закладів освіти відбувається на належному рівні. Основні зауваження стосуються запису та оцінювання практичних робіт, своєчасного виставлення поточних і тематичних оцінок, запису та обсягу домашніх завдань

Рівень навчальних досягнень учнів Шишацького району із географії. У травні 2011 р. у навчальних закладах району ПОППО вивчено стан виконання навчальних програм із географії, дотримання державних вимог до змісту й обсягу навчального матеріалу, перевірено рівень навчальних досягнень учнів із географії. У всіх школах І–ІІ, І–ІІІ ст. району проведено контрольну роботу у 8-х класах, де навчається 197 учнів (роботу писали 174 учні). Отримані результати були порівняні із семестровою оцінкою (табл. 6).

Аналіз робіт засвідчує, що більшість учнів засвоїли матеріал на середньому та

достатньому рівнях. Загальна тенденція така: зниження частки учнів, які продемонстрували початковий і достатній рівні при збільшенні кількості учнів із середнім і високим рівнем знань. Переважно семестрова оцінка збігається із оцінкою за контрольну роботу. Це свідчить про відповідність завдань, які пропонують учителі, критеріям оцінювання навчальних досягнень учнів. Успішність становить 70 %, а якість знань загалом перевищує 16 %.

Завдання контрольної роботи стосувалися практично всього курсу "Фізична географія України". Аналіз контрольних робіт засвідчив, що школярами виконані основні вимоги програми з географії для 8 кл. Учні володіють понятійним апаратом, засвоюють необхідну географічну номенклатуру, вміють складати порівняльні характеристики, розв'язувати задачі.

Найбільше помилок школярів припустилися при виконанні тестових завдань на встановлення відповідності та визначення правильної послідовності. В учнів виникли труднощі із завданнями контрольної роботи, що стосувалися тем: "Тектонічна, геологічна будова України", "Клімат України", "Розташування території України відносно годинних поясів". Учителем географії при вивченні цих тем з учнями рекомендовано: забезпечити доступність форм, методів і засобів навчання, що використовуються на уроці; дібрати (розробити) й реалізувати диференційований навчальний матеріал із метою усунення прогалин

Діти працюють у мікрогрупах на уроці Ю. І. Книш, учителя географії Шишацької спеціалізованої школи імені В. І. Вернадського, 2011 р.

у знаннях учнів; дібрати доступний та оптимальний зміст і обсяг домашнього завдання; визначити та використати комплекс принципів навчання, що сприяють доступності засвоєння учнями навчального матеріалу.

Метою діяльності вчителя географії та економіки в напрямі розвитку обдарованості є виявлення талановитих дітей, які цікавляться географією (економікою), підготовка їх до участі у предметних інтелектуальних змаганнях, створення умов для максимального розкриття їх творчого потенціалу. Тому педагоги району залучають

Таблиця 6

Рівні навчальних досягнень із географії учнів 8 класів Шишацького району станом на травень 2011 р.

Рівень навчальних досягнень учнів	Семестрова оцінка		Контрольна робота		Кількість учнів, що були відсутні на контрольній роботі
	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%	
Початковий	15	7,6	5	2,9	4
Середній	61	31,0	64	36,8	10
Достатній	93	47,2	79	45,4	9
Високий	28	14,2	26	14,9	0
Усього:	197	100,0	174	100,0	23

Таблиця 7

Кількість учнів Шишацького району – учасників Всеукраїнських учнівських олімпіад із географії та економіки

Етапи олімпіади	I етап		II етап		III етап		IV етап	
	2009 – 2010	2010 – 2011	2009 – 2010	2010 – 2011	2009 – 2010	2010 – 2011	2009 – 2010	2010 – 2011
	н. р.	н. р.	н. р.	н. р.	н. р.	н. р.	н. р.	н. р.
Кількість учасників (географія)	190	248	14	24	0	2	0	0
Кількість учасників (економіка)	76	0	6	0	2	0	0	0

своїх вихованців до участі у позакласних заходах із географії та економіки: Всеукраїнських учнівських олімпіад; Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН.

Участь району у Всеукраїнських учнівських олімпіадах із географії та економіки у 2009 – 2010 та 2010 – 2011 н.р. відображено в табл. 7.

У III (обласному) етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії у 2009 – 2010 н.р. район участі не брав, а у 2010 – 2011 н.р. було лише 2 учасники (8, 9 кл.). В обласному етапі олімпіади Рудик Діана, учениця 9 кл. Яреськівської ЗОШ I – III ст. імені Ф. П. Борідька (учитель Л. О. Сирота), здобула третє місце. Низькою є активність району щодо участі у Всеукраїнській учнівській олімпіаді з економіки.

Висновки та рекомендації. Учителі Шишацького району – фахівці справи, мають гарну теоретичну підготовку, знайомі з вимогами до шкільних програм і методикою викладання географії та економіки. Вони забезпечують засвоєння учнями основних географічних та економічних понять і об'єктів, визначених шкільною програмою, спонукають до формування в дітей практичних умінь і навичок. На уроках використовуються сучасні форми, методи навчання, що активізують розумову діяльність учнів, сприяють підвищенню в них інтересу до вивчення предметів, розвитку аналітичного та творчого мислення.

При вивченні географії й економіки вчителі залучають школярів до опрацювання додаткових джерел, складання плану відповіді, написання доповідей, роботи з настінними картами, атласами та контурними картами. Велика увага приділяється самоосвітній діяльності учнів, умінню самостійно здобувати знання.

На основі вищевказаного рекомендуємо районному методичному кабінету сприяти запровадженню в ЗНЗ району опанування географії та економіки на профільному рівні; надавати учням можливість здійснювати якісну підготовку до державної підсумкової атестації та ЗНО з географії за допомогою системи вивчення відповідних курсів за вибором; стимулювати вчителів, які використовують інноваційні технології; модернізувати матеріально-технічне і навчально-методичне забезпечення викладання географії та економіки; сприяти проходженню курсів підвищення кваліфікації вчителів географії й економіки педагогічними працівниками, які не є фахівцями.

Районному методичному об'єднанню вчителів географії (економіки): вивчати, узагальнювати і впроваджувати в навчально-виховний процес передовий педагогіч-

*Сирота Л.О., учитель географії
Яреськівської ЗОШ I – III ст.
ім. Ф. П. Борідька, проводить урок у 6 класі
із використанням інтерактивної дошки,
2011 р.*

ний досвід учителів географії та економіки; активізувати роботу з обдарованими учнями в ЗНЗ шляхом участі дітей у позакласних заходах із географії та економіки; модернізувати та вдосконалювати матеріально-технічну базу, поповнювати кабінети географії навчальними посібниками, методичними розробками; активізувати видавничу діяльність учителів.

Учителям географії та економіки: удосконалювати фаховий і методичний рівні у міжкурсовий період шляхом самоосвіти; використовувати інноваційні технології у процесі навчання географії та економіки; при організації навчального процесу надавати перевагу сучасним засобам навчання; здійснювати оцінювання результатів навчальної діяльності учнів відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 р. № 329 "Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти"; далі працювати над формуванням в учнів навичок самоосвітньої діяльності.

Цитувати: Шкоденко Л. А. Стан викладання і рівень навчальних досягнень учнів із географії та економіки в Шишацькому районі у 2011 р. / Л. А. Шкоденко // Постметодика. – 2012. – № 1. – С. 50–57.

© Л. А. Шкоденко, 2012. Стаття надійшла в редакцію 20.03.2012 ■